
Na restituce majetku šlechtických rodů nelze nahlížet růžovými brýlemi

---

Na restituce majetku šlechtických rodů nelze nahlížet růžovými brýlemi

23. 6. 2011; autor: Marie Kohoutová; rubrika: Rozhovory & portréty

Teprve druhým laureátem Ceny Milana Sojky, významného ocenění za nejlepší publikaci vydanou v roce 2010 v ediční řadě Studie NÚJH, se stal JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D. Cenu převzal 20. června na zámku Josefa Hlávky v Lužanech a získal ji za publikaci Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989, kterou vydala Hlávková nadace. Tématu knihy se věnujeme i v následujícím rozhovoru s autorem.

Co bylo hlavním důvodem vzniku vaší knihy? Profesní zájem právníka o tuto právně složitou oblast, zajímavé společensko-sociologické otázky, které restituce šlechtického majetku vyvolávají, nebo prostá objednávka...

Téma knihy jsem si nezvolil náhodou, tím méně pak na objednávku, ale jako výsledek mnohaletého shromažďování materiálů o restitucích majetku bývalých šlechtických rodů – zpočátku i bez pouhého pomyšlení na jejich publikaci. Vedla mě touha zpracovat materiály, které se léta – v případě některých kauz i přes deset let – hromadily v mém archivu, a v závěru pak i úsilím nezklamat ty, kteří věřili, že je nezklamou a slíbené dílo řádně a včas dokončím.

JUDr. PhDr. Josef Benda,
Ph.D., FSV UK

Problémem přitom také je dostupnost historických dokumentů. Veřejnosti často nejsou známa některá důležitá fakta, v důsledku čehož zpravidla dochází k subjektivnímu vnímání pouze některých záležitostí; toto subjektivní vnímání posilují osoby, které mají z nejrůznějších důvodů zájem na tom, aby byly sporné restituce majetku ukončeny ve prospěch bývalých vlastníků, a využívají přitom prostředků, které jsou detailně rozebrány v mé knize.

Záměrem tvůrců restitučních zákonů byla náprava majetkových křivd, přesto praxe restitucí, tedy skutečné rozsudky soudů, jak píšete ve své knize, byly často v rozporu s tímto záměrem. Nezpůsobilý restituce šlechtického majetku nové křivdy, případně jaké byly ty nejzávažnější?

Vznešené cíle restitučních zákonů zůstaly v některých směrech pouze a jenom nenaplněnou proklamací. I když si restituční zákony nevytkly za cíl napravit veškeré majetkové křivdy spáchané na původních vlastnických majetku v tzv. rozhodném období (s určitými výjimkami stanovenými zákonem o mimosoudních rehabilitacích v případě rasové perzekuce a zákonem č. 243/1992 Sb.), nýbrž zmírňovaly jen křivdy některé, otevřel se pod heslem odstraňování těchto křivd prostor pro páchaní křivd nových. Spočívají zejména v protiprávních restitucích rozsáhlého majetku.

Restituce s sebou přinesly také tisíce soudních sporů, a s tím související znejistění vlastnických vztahů. Došlo rovněž k vydávání movitých věcí jak z jednotlivých památkových objektů, tak i muzeí a galerií, což s sebou přineslo výraznou proměnu složení – tedy rozumějte kvantitativní i kvalitativní snížení hodnoty – sbírek muzejních institucí, s fatálním dopadem na sbírkové fondy největších galerií v zemi, Národní galerie v Praze, Moravské galerie v Brně, Krajské galerie ve Zlíně a zejména pak Středočeské galerie, jejíž sbírka starého umění v důsledku restitucí zcela zanikla. S tím pak souviselo i vydávání jednotlivých nemovitostí, ve kterých muzea a galerie sídlily, resp. kde byly vystaveny jejich expozice, což se na jejich fungování velmi nepříznivě projevilo.

Podle vás za dlouhodobě neutěšený stav restitucí nesli kromě soudců svůj díl viny i politici a média. V čem konkrétně politici a v čem média?

Když se jako specifická forma privatizace na počátku devadesátých let zvolily i velmi široce koncipované restituce, které podle všeho nemají obdobu nikde jinde nejen v postkomunistických zemích, ale na celém světě, hrálo přitom svou roli

nepochybně i to, že přední představitelé nové státní moci se částečně rekrutovali z řad potomků původních vlastníků majetků, zabavených po druhé světové válce.

Někteří tehdejší čelní představitelé politické moci měli zřejmě naivní, ale v tehdejší euforické době zřejmě částečně ospravedlnitelné představy o tom, že příslušníci bývalých šlechtických rodů pozvednou československý, resp. český stát, a všemožně jim vycházeli vstříc – například udělováním státního občanství, na základě kterého mohli tito posléze vznášet restituční nároky. Že se mnohdy jedná o potomky kolaborantů, či dokonce přímo nacistů, podle všeho příliš neřešili.

A média? Právě oblast restitucí majetku bývalých šlechtických rodů je jednou z mála oblastí, kde dochází k pozoruhodným vybočením z objektivitu informování. Zejména většina českého denního tisku a veřejnoprávní televize vesměs z neznalosti zdůrazňuje pouze skutečnosti svědčící ve prospěch bývalých vlastníků majetku, což vyúsťuje často v pokřivený pohled veřejnosti.

V rámci publicistiky byly restituce jedním z nejvíce kontroverzních témat, přičemž někteří autoři ignorovali nejen existenci mezinárodního poválečného uspořádání i českého právního řádu, ale i zdůrazňovali pouze některé stránky poválečných konfiskací i restitucí po roce 1989, a v důsledku toho argumentovali podobně jako Sudetoněmecký landsmanšaft. Investigativní žurnalistika se problematice restitucí majetku bývalých šlechtických rodů prakticky vyhýbala; obrat se dostavil teprve v posledních letech.

Považujete restituce šlechtického majetku za ukončené, nebo budou probíhat i nadále?

Podstatná část restitucí majetku bývalých šlechtických rodů je již ukončena, a to buď tak, že byl nárokovaný majetek vydán ať již dohodou, nebo na základě soudního rozhodnutí, nebo tak, že byly nároky pravomocně zamítnuty. Pokud nenastane zásadní změna legislativy, domnívám se, že je velmi nepravděpodobné, že by se objevily nové úspěšné kauzy restitucí majetku bývalých šlechtických rodů. Některé restituční spory zahájené na počátku devadesátých let však dosud zcela skončené nejsou.

Jaké poučení pro právníky i politiky nabízí vaše kniha?

Zjištění v ní obsažená lze shrnout do stručného konstatování, že na problematiku restitucí majetku a zejména pak majetku bývalých šlechtických rodů nelze nahlížet růžovými brýlemi a nekriticky tvrdit, že restituce byly ve vztahu k péči o navrácení majetek ve všech ohledech jen pozitivní záležitostí.

Děkuji za rozhovor.

JUDr. PhDr. Josef Benda, Ph.D., LL.M., specialista na právo obchodní, finanční, ústavní a mediální. Právník a statutární tajemník představenstva a dozorčí rady společnosti ČESKÁ RAFINERSKÁ, a.s., nezávislý rozhodce, člen Asociace rozhodců České republiky. Působí jako externí učitel na Katedře mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK.

Benda Josef: Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989

Studie 8/2010, vydal Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 571 stran

[více o Ceně Milana Sojky](#)